

Az egyenjogúság szellemében

Mindaz, amit valamely állam a nemzetiségi kérdés vonatkozásában tesz, jellemző rá, amolyan próbaköként vall demokratizmusáról, rugalmasságáról, nyitottságáról, korszerű voltáról — avagy ennek is, annak is a fogyatékoságáról, esetleg teljes hiányáról.

Mi is azon államok közé tartozunk, ahol a nemzetiségi kérdés régi probléma. Ha jól meggondoljuk, szűkebb hazánkban, Erdélyben idestova nyolcszáz évre vezethető vissza, arra az időre, amikor az Árpád-házi királyok a XII. század derekán németeket telepítettek be az országbá, sajátos helyzetet teremtettek számukra, különleges jogokat biztosítottak nekik, s mindezt törvénybe iktatták, dokumentumokban rögzítették, amelyek — mondhatni — a honi nemzetiségpolitika első írásbeli emlékei. Azóta történelmünk sok tekintetben a különféle népek, nemzetiségek egymás mellett élésének (vagy egymás ellen fordulásának, mert sajnos erre is van sok példa) a története is, és a kérdés sohasem került le napirendről, hiszen távoli és közeli múltunkban nincs olyan fontos esemény, amely ne kapcsolódna a nemzetiségi kérdéshez, s nagyjából ugyanez mondható jelenünkre is.

Nemrég az 1848-as forradalmak 130. és a legfőbb termelőeszközök államosításának 30. évfordulója alkalmából tartott fővárosi ünnepi ülésen került szóba a nemzetiségi kérdés. Nem ok nélkül. 1848 a népek tavasza volt, a tömegek fölemelkedéséért, az elnyomott népek felszabadításáért, az egységes nemzeti államok létrehozásáért vívott harcok kora, de ugyanakkor a végzetes félreértések, szembenállások, testvérharcok időszaka is, s épp a válságos helyzet, a győzedelmek és vereségek lényegi elemzéséből alakult ki legjobbjainkban a meglátás, mely szerint e haza minden lakójának, magyarnak, románnak, németnek, valamennyi elnyomottnak és haladó szellemű embernek vállalvete kell küzdenie, különben a testvérháborúnak csak a feudális erők, az elnyomó intervenciós nagyhatalmak veszik hasznát.

A június 12-én Bukarestben tartott népgyűlésen pártunk főtitkára, a köztársaság elnöke megállapította: „Az 1848-as forradalom élharcosai — románok, magyarok és németek egyaránt — tisztában voltak azzal, hogy a társadalmi szabadság- és igazságtörekvéseket, a nemzeti egységtörekvéseket csakis nemzetiségi különbség nélkül, az összes néptömegek közös harcával lehet kivívni, igyekeztek tehát erősíteni szolidaritásukat és összefogásukat a forradalmi eszmények valóra váltása nevében.”

Hogy ez mennyire így volt, annak igazolására az ünnepi gyűlés szónoka idézte több jeles román és magyar forradalmár szavait: „Ma világosan látjuk — mondotta Nicolae Bălcescu —, hogy ugyanaz az önkény uralja az összes románokat a magyarokkal együtt és az összes európai népekkel együtt. Ma nyilvánvaló minden józanul gondolkodó és érző román számára, hogy a nemzetiségek szabadsága nem érkezhethet a császári udvaroktól, nem származhat az elnyomók és önkényeskedők kegyéből, hanem csakis az összes románok szoros összefogásából és az elnyomott népekkel való együttes harcából és szolidaritásából.”

Kossuth Lajos pedig így nyilatkozott a forradalmi magyar parlamentben 1848 őszén: „A magyar és a román, a román és a magyar összefogásában rejlik mindkettő jövő boldogsága, ha pedig az egyik közülük hajlandó lenne elfogadni a másik elnyomásának gondolatát, úgy önmagára nézve is veszélyes fegyvert fogna a kezébe.”

Ismeretes azonban, hogy a forradalom sajnálatos vérbefojtását — a Szent Szövetség katonai intervencióján túlmenően — többek között az tette lehetővé, hogy e világosan látó elmék sem voltak képesek összefogni a forradalmi erőket, és egységesen vonulatni fel őket a reakció, a Habsburg-, a cári és a török önkényuralom ellen. Örök tanulság, örök emlékeztető ez napjainkban is, mind az általános társadalmi haladásért vívott harcban, mind a nemzetiségi kérdéshez való viszonyulás dolgában. Ugyanakkor itt illik megjegyeznünk, hogy a forradalom — noha elbukott — nem volt hiábavaló. Annak idején már Marx és Engels fennen hirdette ezt. A magyar szabadságharcról szóló több írásukban rámutattak arra, hogy a 48-as vívmányok jelentős részét — így a parasztság felszabadítását, részleges földhöz juttatását, a nemesség feudális előjogainak az eltörlését stb. — a győzedelmes Habsburg-reakció sem tudta „visszacsinálni”. Kénytelen-kelletlen elismerte, tudomásul vette, megtúrte, s éppen eme vívmányok érvényesülése, a legszélesebb néptömeg, a parasztság helyzetének viszonylagos javulása biztosította a termelőerők — noha lassú és korlátozott — fejlődését, a tőkésgazdálkodás csiráinak megerősödését, az új osztály, a „negyedik rend”, a munkásság kialakulását — és tegyük mi hozzá — a későbbi jelentős fordulatok előkészítését.

Ilyen gyökeres fordulat volt (éppen száz esztendővel a forradalom kitörése után) a termelőeszközök államosítása is. „Az államosítás óta eltelt három évtizedben a termelőerők erőteljes fejlődésnek mentek át. Románia gyengén fejlett agrárországból korszerű iparral és mezőgazdasággal rendelkező ipari-agrár állammá változott” — mondotta pártunk főtitkára.

E fejlődés alapján tudtuk megteremteni a feltételeket ahhoz, hogy „az összes állampolgárok jogegyenlősége az élet valóságává váljék”. Ismeretes, hogy a XI. pártkongresszus határozata alapján az összes megyék ipari termelése 1980-ra el kell hogy érje a legkevesebb tízmilliárd lejnyi értéket, s ily módon a termelőerők korszerű fejlesztése és arányos elosztása minden dolgozó részére — függetlenül attól, hogy milyen nemzetiségű — egyenlő munka- és javadalmazási feltételeket teremt. Ugyanakkor rámutatunk, hogy ezek az eredmények, a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom megteremtésének útján elért sikerek „az összes dolgozók munkájának gyümölcsei. Éppen ezért, mint szemünk fényére, vigyáznunk kell nemzetiségre való tekintet nélkül az összes dolgozók testvériségére és egységére, a szocializmusért és kommunizmusért folyó romániai harcban.”

Az elmúlt hetekben pártunk főtitkára számos vegyes lakosságú erdélyi vidéket keresett föl, így többek között Szatmár, Szilágy, Hargita és Maros megyét. E látogatások mind-mind alkalmat szolgáltatottak arra is, hogy a nemzetiségi kérdés gyakorlati, gazdasági-politikai-kulturális megoldását az ország első embere és közvetlen munkatársai a helyszínen tanulmányozzák, ellenőrzik, és értékes útbaigazításokat adnak. E megyék és városok példája különben jól szemlélteti, hogyan válik valóra az, ami a fővárosi jubileumi nagygyűlésen mind 1848-ra, mind az államosításra vonatkozóan elhangzott. Ismeretes ugyanis, hogy a meglátogatott megyék, a Székelyföld ugyanúgy, mint a Szilágy, nem is olyan régen még az ország elmaradott vidékei közé tartoztak, napjainkban azonban, a termelőeszközöket tulajdonába vevő munkásosztály határozott iparfejlesztő politikája nyomán rohamosan fejlődnek, s ily módon valamennyi lakójuknak — nemzetiségükre való tekintet nélkül — biztosságot, a jólét, az anyagi és szellemi gyarapodás.

„Tíz évvel ezelőtt — mondotta pártunk főtitkára a zilahi népgyűlésen — Szilágy megye megalakulásakor az ipar igen csekély mértékben volt jelen itt. Időközben azonban több mint 15-szörösen növekedett a termelés Zilahon, s megyszerte újabb iparvállalatok épültek.”

A nagykarolyi dolgozók előtt mondott beszédében Nicolae Ceaușescu elvtárs rámutatott arra, hogy a városban „az egy lakosra számított ipari termelés — 48 000 lej — nagyobb az országos átlagnál, ami azt jelenti, hogy városuk ipari szempontból fejlett várossá vált”.

A csíkszeredai népgyűlésen Hargita megyére vonatkozóan az államelnök rámutatott arra, hogy „az ipari termelés jelenleg négyszer akkora, mint 1965-ben volt, a csíkszeredai termelés csaknem ötszörösen haladja meg az 1968-ban, a megyék megalakulásának esztendejében elért színvonalat”.

A szocialista építés terén elért eme sikerek szolgálhatnak a legbiztosabb alapul a nemzetiségi kérdés megoldásához, az egyenjogúság elvének érvényesítéséhez, ugyanakkor pedig a vállvetve végzett munka erősíti a román nép és az együttélő más ajkú dolgozók egységét.

„Egész munkásságunkban állandóan szem előtt tartottuk és tartjuk, hogy biztosítani kell nemzetiségi különbség nélkül az összes dolgozók teljes egyenjogúságát [...]. Együtt kell mindent megtennünk, erősítve az egységet” — hangoztatta az államfő a szatmáriai előtt mondott beszédében.

Országépítő munkánk során nemrég jelentős határköhöz értünk: július elsejével eltelt két és fél esztendő a jelenlegi ötéves tervidőszakból, tehát feladataink felét „ledolgoztuk”. Kérdés: hogyan, milyen eredménnyel, miben jeleskedtünk, s minő hibák, hiányok mutatkoznak, mire támaszkodhatunk további munkánkban, és mit kell kiküszöbölnünk vagy pótolnunk a közeli években?

Július elején pártunk Központi Bizottsága, valamint a Legfelső Gazdasági és Társadalomfejlesztési Tanács teljes ülésen vitatta meg az 1979—1980-as országos gazdasági-társadalmi fejlesztési terv tervezetét, majd pár nappal később az RKP KB Politikai Végrehajtó Bizottságának ülése foglalkozott az idej teresztendő első felének eredményeivel. Eme tanácskozások számottevő, sok tekintetben kimagasló teljesítményekről adnak hírt. Kiderül, hogy a globális ipari termelés 396,5 milliárd lej volt, vagyis 3,2 milliárd lejjel haladta meg a tervelőirányzatot. Az ipar egészében a növekedés a múlt esztendő azonos időszakához képest elérte a 9,9 százalékot, a munkatermelékenység pedig 8,5 százalékkal volt magasabb. A beruházásban is igen-igen nagy a fejlődés; 17,2 százalékkal haladtuk meg 1977 első félévét, az exportkötelezettségek teljesítése terén pedig a fejlődés 9,5 százalékos.

„A lakosságnak a szocialista egységektől kapott pénzbeni jövedelme az év első

felében 13,2 százalékkal volt nagyobb, mint a múlt év azonos időszakában. Az 1978. január 1. és május 31. között a szocialista kereskedelem által forgalmazott áruk volumene 1,7 százalékkal volt nagyobb a tervelőirányzatnál — állapítja meg a kiadott közlemény.

Ugyanakkor lemaradás és többféle hiányosság is mutatkozik bizonyos területeken, például a széntermelésben, de „főleg egész sor ágazat és egység nettó-termelésének teljesítésében, a fizikai termelés előirányzatainak, a beruházási tervnek, valamint az exporttervnek a megvalósításában” — olvashatjuk a közleményben.

„Az ötéves terv első két és fél esztendejében az eredmények egészében véve jók — több mint 40 milliárd lej értékű többlettermelést valószínűsítettünk meg” — mutatott rá július 5-én mondott beszédében Nicolae Ceaușescu elvtárs, s ennek alapján hangoztatta: „megvannak a feltételek ahhoz, hogy az összes megyék elérjék a hozzávetőleg 10 milliárd lejes ipari termelést.”

Megjegyzendő, hogy az egyes megyék képviselői ugyanakkor rámutattak: már túl is haladták a 10 milliárd lejt kitevő össztermelést. Erdemes ebben a vonatkozásban hangoztatni, hogy az 1977. évi versenyben a legjobb teljesítményt elért és a napokban kitüntetett megyék közt olyan vegyes lakosságú területek vannak, mint Kolozs, Szatmár, Kovászna, ami arra utal, hogy a román nép és az együttélő nemzetiségek fiai vállvetve dolgoznak az egyes megyék, tájegységek, városok fejlesztésén, s ily módon is hozzájárulnak a nemzeti egyenjogúság anyagi alapjainak a létrehozásához és gazdagításához.

Fazekas Lajos elvtárs, az RKP Hargita megyei bizottságának első titkára erre vonatkozóan a plénumon bejelentette: a megye dolgozói a tartalékok gondosabb kiaknázásával lehetőséget találtak arra, hogy 238 millió lejjel gyarapítsák az 1978-ra tett vállalat, majd hozzátette: „Ez lehetőséget nyújt számunkra, hogy még ez évben megvalósítsuk a 10 milliárd lej értékű ipari termelést, 1980-ban pedig elérjük a 11,9 milliárd lejt.”

Ugyanílyen vonatkozásban beszélt Szabó Imre elvtárs a kiváló érmihályfalvi állami gazdaság eredményeiről, rámutatva, hogy eddig 23,3 százalékkal haladták meg az elmúlt évi össztermelést, majd a tágabb vidék gondjairól szólva javasolta a Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Minisztériumnak, hogy sürgesse meg a Berettyó és a Fekete-Kőrös szabályozását, hiszen negyvenezer hektár ma még vizenyős, lápos területet tehetnének termékenyebbé és biztosan termővé.

Íme, a nemzetiségi kérdés hány meg hány vonatkozásban találkozunk a szocialista építés általános nagy földadataival, s az országos gondok megoldása vezet el a kisebb helyi sikerek eléréséhez, és viszont.

A nemzetiségek azonban nem csupán egyedek, nem csupán állampolgárok, nem csupán dolgozók, hanem sajátos etnikai közösséget is alkotnak, külön nyelvvél, jellemző hagyományokkal, önálló kultúrával. Nyelvüket kis és nagy közösségekben beszélik, szokásaikat ugyancsak csoportokban gyakorolják, ápolják. Kultúrájukat kollektíven gondozzák, fejlesztik. Ilyen megfontolás alapján mutatott rá az államfő, hogy „az oktatás, a tudomány, a kultúra általános fejlesztésével egyidejűleg, minden egyes nemzetiség részére biztosított az anyanyelvi oktatás, a kulturális-művészeti tevékenység, a sajtó, az irodalmi alkotás anyanyelven való kibontakozása”.

Etnikumunkra vonatkozóan mondotta Fazekas János elvtárs, az RKP KB Végrehajtó Bizottságának tagja a székelyudvarhelyi népgyűlésen elhangzott felszólalásában: „A magyar nemzetiség nemhogy nem csökkent számbelileg, miként azt egyesek megjósolták, hanem ellenkezőleg, mintegy százezerrel nőtt [az előző népszámláláshoz viszonyítva. — *A szerk. megj.*], s lélekszáma ma 1 millió 750 ezer. Bár ez a valóság a magyar nemzetiség demográfiai helyzetét illetően, némelyek — nyilván rosszindulatból — nem hajlandók tudomásul venni a tényeket: sem a népszámlálás lebonyolításának demokratikus tényét, sem pedig az ország magyar lakossága növekedésének a számokban kifejezésre jutó tényét. A tényekkel szembeszegülve, némelyek éppen ellenkezőleg, az ország lakosságának állítólagos nemzeti homogenizálásáról, a nemzetiségeknek a román nemzetbe való állítólagos integrálásáról, beszélnek [...]. A dolgozó nép életébe és munkájába való tudatos és teljes beilleszkedés távolról sem jelenti a magyar nemzetiség etnikai azonosságának elvesztését. Ez egyike azoknak a nyilvánvaló következtetéseknek, amelyek a nemrég lezajlott népszámlálásból fakadnak.”

Úgy véljük, önismeretünknek eme demográfiai vonatkozásait illik hangsúlyoznunk, számon tartanunk, s rámutatnunk arra, hogy a nemzetiségi kérdésben követett pártpolitika egyik fokmérője éppen a nemzetiségek lélekszámának alakulása.

Jelenről és múltról egyaránt szólottunk. Ilyenkor óhatatlanul felvetődik a kérdés, mennyire kapcsolódik egy régi esemény vagy hajdani igazság a jelenhez, mit

üzen a mának, és egyáltalán érvényes-e még ez az üzenet, árt-e, avagy használ. A kérdés jogos, hiszen régebbi és újabb, hazai és távoli példák bizonyítják, hogy a történelemmel manipulálni lehet, a tényeket ki lehet forgatni, és ferde értelmezésekhez, téves következtetésekhez juthatunk, amelyek alapján egyes népek, osztályok, felekezetek előjogokat, szupremáciát, kiváltságokat igényelhetnek maguknak, s más fajokat, népeket, anyanyelveket szoríthatnak háttérbe. Ezzel szemben viszont a valóságosan bemutatott história, a helyesen értelmezett hajdaniság pozitív üzenetet hordozhat a jelenkornak, mai helyzetünk jobb megértéséhez vezethet. Ebben az értelemben a történetiség nagy segítségünkre válik.

„Abból a tényből indulunk és indultunk ki, hogy az ország egyes vidékein, különösen Erdélyben, a románok, magyarok, németek, szerbek és más nemzetiségiék hosszú idő óta tartó egymás mellett élése, a történelmi fejlődés, a különböző népekkel és nemzetekkel való szomszédság eredménye, hogy mindaz, ami ezeken a tájakon megvalósult, közös harc és munka eredménye, és csakis teljes egységben biztosíthatjuk a kommunizmus diadalát Romániában.“

E szavakra mindig gondolnunk és hivatkoznunk kell.

KORUNK

Kazinczy Gábor: Ipari struktúra